

REGISTERBLAD

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I JÖNKÖPINGS LÄN

NRO06002 SVARTÅN (FRÅN FLISBYSJÖN T.O.M. SÄBYSJÖN) OCH NOÅN (FRÅN RALÅNGEN T.O.M NOEN)

Kommun: Aneby (04), Nässjö (82) och Tranås (87)

Kartblad: 7ESO, 7ENO

Areal: 2172 ha

Naturgeografisk region: 13 Sydsvenska höglandets centrala och östra delar

Kust/havsregion: -

Regionindelning för sjöar och vattendrag: Huvudavrinningsområde 67 Motala ström

Agrara kulturlandskapsregioner: -

Landskapsformer: 2 Sprickdalslandskap & 3 Kullig terräng med relativ höjd 20-50 m

Riksvärde

Vattendrag	Fauna
Sjö	Fauna
Sjö	Flora

Värdeomdöme: Området är ett av de sista i södra Sverige med en relativt god utterstam. Området, främst Hyllingen och Ralången, har även viktiga fågellokaler. Svartådalen och Noåns dalgång utgör en viktig del i landskapsbilden med ett kuperat odlingslandskap rikt på lövträd och har en tilltalande kulturbygd. Noåns dalgång har en intressant flora med flera sällsynta växter. Sjöarna hyser även en artrik flora och fauna med flera hotklassificerade arter.

Huvudkriterier: C, D

Förutsättningar för bevarande: Ingrepp som näringstillförsel, tillförsel av organiska gifter, tungmetallnedfall eller utsläpp, avloppsutsläpp och fiskodling medför att områdets naturvärde skadas. Svartåns vattenkvalitet har under senare år förbättrats men belastningen på vattnet är fortfarande hög. Utterstammen vill ha mycket fisk (vitfisk), vilket det är i ett näringsrikt vatten. Näringsrikedomen i ån är i sig därför inget hot mot utterstammen utan ett hot mot naturvärdena i Sommen.

Säkerställande och internationell status: Hyllingen är naturreservat sedan 1968. Hyllingen är Natura 2000-område (SPA).

Områdets huvuddrag: Området utgörs av Svartån från Flisbysjön i söder till Säbysjön i norr inklusive sjöarna Anebysjön och Ralången. Till området hör också Noen och Noån, vilken rinner från sjön Noen till sjön Ralången i Svartåns lopp. Svartån, vilken rinner norrut, avvattnar delar av det småländska höglandet. Topografin karakteriseras här av sprickdalar i NNW-SSO riktning, med ofta branta sidor. Denna terräng har varit gynnsam för uppkomsten av långa smala eller fingriga sjöar bl.a. Ralången i områdets centrala del och Sommen (NF 1).

Bergrunden inom området är övervägande granit och porfyr men i områdets norra delar finns också kambrosiluriska bergarter. Av jordarterna har morän den största utbredningen inom södra och mellersta delarna medan sjö- och issjösediment, lera och sand är vanligast i den norra delen.

Svartån kantas av omväxlande löv- och barrskogsområden. Stora delar utgörs av betesmarker och åkrar. Svartån är bitvis igenvuxen. Svartån rinner genom Aneby samhälle.

Strax norr om Aneby rinner Svartån i en djup ravin som på vissa ställen har lodräta väggar. Här finns också ett cirka 19 m högt vattenfall, Stalpet.

Intill Svartåns inlopp i Ralången ligger fågelsjön Hyllingen med omgivande våtmarker. Här finns ett mycket rikt fågelliv, både vad gäller häckning och rastning.

Sjön Ralången är en grund, näringsrik slättsjö. Sjön har ett rikt fiskliv med gott om vitfisk, vilket är viktigt med tanke på utterstammen i området. Även fågellivet är rikt med bl.a. häckande vattenrall och brun kärrhök. Sjön har en artrik snäckfauna med bl.a. förekomst av de hotklassificerade snäckorna *Valvata macrostoma* och *Valvata piscinalis*.

På sin väg norrut passerar Svartån jordbrukslandskapet kring Gripenberg. Landskapet är kuperat och lövskogsrikt.

I Svartåns vattensystem finns en relativt god utterstam.

Säbysjön är ett bra exempel på en eutrof slättsjö. Sjön har såväl en artrik flora som fauna. Bland häckande fågel märks bl.a. vattenrall och brun kärrhök. Snäckfaunan i sjön är artrik med 13 funna arter varav en hotklassificerad (*Valvata piscinalis*). Även vattenvegetationen är artrik och hyser ett stort antal natearter som styvnate (hotklassificerad), borstnate, bandnate och grovnate.

Noån möter Svartån i sjön Ralången. Noån rinner fram i en markerad dalgång, bitvis i ett meandrande lopp. Noån rinner genom tre gamla kvarndammar.

Landskapet nordost om Noån är mjukt kuperat medan det i sydväst har en mer markerad profil med bergknallar. På Noåns västra sidan finns också flera isälvsavlagringar med bl.a. flera välutvecklade rullstensåsar. Åsarna har gett upphov till flera källflöden, vilka mynnar vid åstranden och starkt påverkar floran. Botten i Noån är varierande och domineras huvudsakligen av sand och block. Landskapet kring Noån domineras av ett öppet odlingslandskap. Inga större barrskogar finns, däremot stora lövskogar. Noåns omgivning domineras av öppen mark medan närmiljön utgörs till mycket stor del av naturliga vegetationstyper varav nästan hälften utgörs av våtmarker.

Sjön Noen, till vilken Noån är utlopp, har ett kalkhaltigt vatten, vilket påverkar floran utmed ån. Utmed ån finns ett par extremrikkärr, präglade av källflöden med kalkkrävande växter gynnade av det kalkrika vattnet. Liksom Svartån är Noån bitvis nästan helt igenväxt. Ute i Noån består vegetationen av bladvass, säv, smal- och bredkaveldun. I kanterna mot torrare och fastare strandängar växer bladvass och sprängört.

Utmed Noån finns det flera intressanta växter bl.a. rikligt med myskgräs, oxstarr, tuvstarr, axveronika och hampflockel. Många av växterna är sällsynta i länet. Strandängarna och mader utmed ån har ett relativt rikt fågelliv. Vid sjön Noens utlopp finns större mader med fuktängsvegetation och även fattigkärrvegetation.

Bottenfaunan i ån bedöms ha mycket höga naturvärden genom sin förekomst av de rödlistade arterna flodkräfta och skivsnäckan *Gyraulus crista* samt den sällsynta igeln *Dina lineata* och den sällsynta nattsländan *Notidobia ciliaris*.

Uttern har en säker lokal även i Noån.

Noen har en hög biologisk mångfald med en artrik fisk- och fågelfauna. I sjön häckar bl.a. fiskgjuse och brun kärrhök. Den rödlistade snäckan vitnavlade fjädergälssnäckan (*Valvata macrostoma*) har även påträffats i sjön.

Anmärkningar: Sjöarna Noen och Säbysjön har i Länsstyrelsens vattenvårdsprogram (1990) bedömts ha naturvärdesklass I särskilt höga naturvärden. Ralången och Anebysjön har bedömts ha naturvärdesklass II - höga naturvärden.

Referenser:

Ahlmer B, 1984: Fiskenämden i Jönköpings län. Ralången (omarbetad sjöbeskrivning från 1974).

Andersson L, 1976: Noån, Aneby kommun. Länsstyrelsen i Jönköpings län, naturvårdsenheten.

Länsstyrelsen i Jönköpings län, 1990. Vattenvårdsprogram för Aneby kommun 1990:11.

Länsstyrelsen Jönköping.

Länsstyrelsen i Jönköpings län, 1990. Vattenvårdsprogram för Nässjö kommun 1990:13.

Länsstyrelsen Jönköping.

Länsstyrelsen i Jönköpings län, 1990. Vattenvårdsprogram för Tranås kommun 1990:14.

Länsstyrelsen Jönköping.

Länsstyrelsen i Jönköpings län, 1992-95, Åtgärdsprogram för att minska närsaltsbelastningen på Svartån inom Jönköpings län del 1-3 Meddelande 12/92, 8/94 och 18/95.

Länsstyrelsen i Jönköpings län, 1995. Bottenfaunan i Jönköpings län. Meddelande 20/95.

Länsstyrelsen i Jönköpings län, 1997: Noen, nätprovfisken 1996. Meddelande 1997:14.

Länsstyrelsen i Jönköpings län, 1998. Fiskevårdsplan: Svartån med biflöden och sjöar. Tranås och Aneby kommuner. Meddelande 1998:1.

Länsstyrelsen i Jönköpings län, 1998: Säbysjön, nätprovfisken 1996. Meddelande 1998:19.